

Velmi nešťastný pokus o obnovení známého satirického týdeníku Dikobraz začal tiskovou konferencí v Mánesu. První nadšení přítomných však rychle přibrzdilo to, co slyšeli a viděli. Divný vydavatel, až nečekaně nevhodný šéfredaktor, k tomu projevy starých soudruhů typu Seyčka vzápětí okřikovaných Vodňanským. V ČUKovém GEKU (předchůdce GAGu) jsme našli první, ještě milosrdnou informaci pak i recenzi a nakonec i jednu reakci. Zde jdou pěkně za sebou a popořádku:

SPÍŠ SRANDA NEŽ UDÁLOST: TISKOVKA K DIKOBRAZU

V úterý v 15.00 v Mánesu se sešla téměř stovka lidí, aby přivítali na svět obnovený *Dikobraz*. Naštěstí Kobra vstal zázračně z mrtvých a i když trvá na tom, že schůze výboru ČUK nemůže být dřív než za čtrnáct dní, zde – od stolu předsednického – jako jediný měl projev, který byl o něčem, měl hlavu a patu. Z úst ostatních, jemně řečeno, to vyhlíželo spíš tak, že jsou hodně nekompetentní.

Od moderující osoby jménem Vlčková (za vydavatele Star Production) se asi nějaké znalosti o Dikobrazu, humoristických časopisech a humoru vůbec čekat moc nedaly (slíbila ovšem, že si někde už brzy vypůjčí Pernesovu knihu o Dikobrazu, Kobra byl pro ni Jiří) to spíš peníze, ale od Jiřího Melíška (pletl si Respekt s Reflexem) či Jiřího Šrámka (zmníval hlavní autory: Slejšku, Martenka a Kerlese, jinak nic neřekl) snad ano. Švandrlík jen přicmrdoval (potvrdil ovšem senzační svatbu Nepraktky s ošetřovatelkou). A režisér Troška jen potvrdil, že je věrný bratr Petra Novotného (oba si myslí, že když se smějí svým slovům, dělají legraci). Jan Kristofori kdovíproč přečetl svůj fejetonek o TV-NOVA (!).

Jakkoliv bylo vystoupení generality časopisu spíš pro randu (padly věty jako: „Humor v Čechách má své opodstatnění“ – Vlčková), na dlouhém stole vystavené stránky 1. čísla Dikobrazu (jmenuje se opravdu Dikobraz – byl tak zaregistrován na Ministerstvu kultury ČR v říjnu 2003 – názvy jako Dikobrázek nebo Váš Dikobraz neprošly) s Nepraktou na titulu nevypadají špatně, ale hlubší rozbor udělám až nad celým číslem v rukou ve čtvrtek.

Dokonalý kabaret z celé akce udělalo několik staroušků, kteří se ptali na věci, které buď už byly řečeny (náklad 55 000) anebo se zmocnili mikrofonu a mluvili dlouze dost od věci (jedním z nich byl JUDr. Evžen Seyček, autor antikapitalistických a antiamerických karikatur – připomněl šéfredaktora Pavla Kohouta). Jan Vodňanský mu odebral slovo (Seyček mluvil o tom, jak Dikobraz byl odvážný!?) a citoval z mého psaní v Respektu o Molínovi, který za fór v Dikobrazu seděl. Kristofori poděkoval starému komunistovi Seyčkovi, že mu otiskl v D. vtip, když ho pustili z basy. Redaktorů z Rudého práva (Felt) a Haló novin (Hrabica) i někdejšího Dikobrazu (Daniel) byla přítomna spousta. Dudek se tam za nimi valil, potkal jsem ho až venku, když jsem mířil k domovu.

Ale ještě nějaká fakta, i když jich bylo k slyšení a vidění minimum: Dikobraz bude čtrnáctideník, Pálka, Jiránek, Renčín mezi autory nejsou, cena je 17.50 a stránek má mít 16. Rozšiřovat má D. exkluzivně (pouze?) PNS. Na četné dotazy, kdo a z čeho bude hradit ztráty a jak dlouho miní vydavatel časopis dotovat, odpovídala vydavatelka, že žádné ztráty nebudou (?) pak ale připustila, že na to peníze mít bude. Inzerce nechce (?) D. prý musí žít z příjmů za prodej! Pokud jde o Star Production, je to s.r.o. a vydává magazíny Kavárna Pohoda a GameTech a týdeník Telekřížovky. Za šéfredaktora D. si vybrali Jirku Šrámka údajně proto, že pro ně nakreslil nějaké hezké vtipy.

Kobra s Kristoforim jsou snad jakýmisi rádci, Melíšek je tam přes texty, prohlásil, že tento Dikobraz nebude dělat komunální humor, ale zaměří se na politickou satiru – chce se strefovat do těch zabedněných hlav politiků (M. Šimek, kterého považuje u nás za jedničku, ale zatím pro D. nic nenapsal). Grafickou úpravu dělá ak. mal. Nad'a Radvanová. Tak jako v neúspěšných nových humoristických časopisech *Aprílu* a *CikCaku*, ani v 1. čísle Dikobrazu nechybí Kobrův Fuseklík. Snad to do třetice vyjde?!

Redakce D. sídlí: Hybernská 20, 110 00 Praha 1, e-mail: ilja@starpro.cz web: www.starpro.cz

Z dobového článku je vidět, že komunita autorů kreslených vtípů se nemění. Přes snahu České unie karikaturistů se nikdy nepodařilo dát do jedné kupy tolik různých individualit, kterým by nezáleželo pouze a jedinečně na své "vizualizaci" a to kdekoliv.

Nejprve Trnky-Brnky a pak i Tapír přilákaly i jistou část ne zcela podprůměrných kreslířů a je jisté, že to autoři nedělali kvůli mizivým honorářům, navíc v některých případech jen stěží vymahatelných. Prostě chtějí své vtipy vidět otištěné - a je jim jedno kde a pro jakého konzumenta. Co tu vždy bylo, byla rivalita. A co tady vždy chybělo, byla ochota dělat něco společně, prostě pro druhé. V tom byla základní vada České unie karikaturistů, že v nadějně atmosféře polistopadových poměrů uvěřila, že společně to půjde. Po zániku Škrtu se čekalo celé desetiletí že vznikne nový Dikobraz. A teď...

Ó jak by se chtělo chválit, leč:

MALÁ RECENZE NA OBNOVENÝ DIKOBRAZ:

Ještě větší hrůza než jste čekali...

Jak vypadá? / Kdo do něho kreslí? / O čem? – to vše se dozvíte od Ivana Hanouska až příště ve Velké recenzi. Zatím jen první dojmy:

Grafická úprava v rukou výtvarného diletanty! Kde mi zbude díra, vrazím barevnou linku. Do dějin žurnalistiky: jak taky může vypadat časopis bez koncepce a nápadů. Nepodepsaný úvodník o ničem. Proč se Kristofori nedrží kreslení a proč Kučera hazarduje se svým jménem a pověstí? Dva stejné vtipy od různých autorů v jednom čísle! Návrat do půlky minulého století: vtip beze slov opatřený vysvětlujícím textem! Mělo-li být první číslo Dikobrazu ukázkou, jakou kvalitou disponuje český kreslený humor, můžeme se jít rovnou zastřelit. Oproti Dikobrazu byly zkrachovalý Apríl a nultý Cik-Cak na Nobelovu cenu za humor i za časopisy. Stojí desítka obstojných fórů za Kč 17.50? A to vůbec nejhorší nakonec: nový Dikobraz je po patnácti letech po všech stránkách horší*) než byl ten komunistický, který jsme odsuzovali.

(Ivan Hanousek)

*) Oprava: není ve všem horší – má lepší papír.

Nedlouho poté - už 2. února 2004 - o vzkříšeném Dikobrazu psala i Mladá fronta DNES:

MDŽ, Závod míru a teď ještě Dikobraz!

IVAN HANOUSEK

Mladému to nic nefekne, ale starý aby se z toho pomátl. Jednou se takhle vzbudí, pustí si rádio a tam hrají ženám k Mezinárodnímu dni žen, otevře noviny, kde najde širší nominaci našich cyklistů na Závod míru, a z trafiky se na něj jeří Dikobraz!

Tři symboly doby, ve které už nechci bydlet. Jsou zřejmě všude: politika - sport - kultura. Nostalgikům začínají zně. Závod míru sice vynechá Berlín a Varšavu, odstartují ho v Eurobruselu, zato skončí na Staroměstském náměstí v Praze. Významný den tohoto státu - MDŽ - je v parlamentu na spadnutí; kdo by si také rád nezopakoval silvestra i v předjarním období?

A ještě k tomu je tu znovu ten satirický časopis: na jeho ostny už tvůrci nemíní nabodávat neplniče plánu, kulaky, šmelináře, sabotéry, neochotné prodavačky, veksláky a byrokraty jako dřív, ani se prý nepustí znovu do kapitalistů, do NATO, osmašedesátníků a chartistů.

Ale co pak vlastně z tradice ježatého listu zbývá? Sláva nazdár: úmyslem Dikobrazu je vrhnout se na ty dnešní zabeďněné politiky s úderností Šimka s Bubílkovou! Čtenáři prý by byli... Teď už jenom - kde vzít autory?

A také - kde vzít tu neopakovatelnou dobu? ZM, MDŽ i česká verze moskevského Krokodýla měly cosi společného: etapový závod pořádal Rudé právo, vydávané ÚV KSČ, oslavy Mezinárodního dne žen u nás zavedl a kontroloval ÚV KSČ a Dikobraz vydával ve vydavatelství Rudého práva ÚV KSČ. Není to výzva? Neměli by se rudi soudruzi už zase ujmout svého vesla?

Autor je publicista

VELKÁ RECENZE NA DIKOBRAZ č. 1

Hodně věcí se dá začínajícímu časopisu prominout, hodně chyb se dá napravit v průběhu času. Obávám se však, že prvé číslo prozrazuje některé neodstranitelné a neodpustitelné vady přímo v základech stavby.

Základními stavebními kameny nového časopisu jsou jistě název, rozsah stran, výrobní náklady, cena (vycházející i z předpokládaného počtu vytištěných a prodaných výtisků). O těch nebudu rozumovat, protože mi jednak nejsou známy, jednak pro další úvahu nejsou rozhodující. Pokud se vydavatel nadchl myšlenkou vzkřísit známou značku Dikobraz (se všemi z toho plynoucími problémy) je to jeho šálek čaje, právě tak jako získání kvalitního distributora.

Prvním otazníkem je čtrnáctidenní periodicita, která má své klady (delší pobyt na pultech) i zápory (nepořádný čtenář nikdy neví, který týden zrovna je – vyšel? Nevyšel?). Dalším, co nový časopis musí znát, je cílová skupina, které bude časopis nabízen – a důvod proč. Dá se ovšem odhadnout (pokud se takovým marketingovým způsobem vydavatel zabýval), že Dikobraz – aspoň soudě podle neurčitého úvodníku, kde se hovoří, že *časopis bude krmem spokojenosti nás, čtenářů* – má být nejspíš něco jako střední proud. Pak by měl být tedy zaměřen hodně na čtenáře typu TV Nova-Prima s jejich poněkud únavnou snahou ubavit diváky k smrti stále tím stejným humorem, nepůvodním a spíš komunálním.

Z textové části 1. čísla 2004 se zdá, že tomu tak bude (viz oba komunální příspěvky JK o hloupé reklamě i o odpuzující hudbě v hospodách) a že bude zasažen spíš čtenář starší šedesáti let. Čtenář konzervativní, prostě takový, jakým jsou i lidé v redakci a větší část autorů. Je otázka, zda to je právě tento důchodový čtenář, který si Dikobraz rád předplatí anebo bude mít vždy po ruce dvacetikačku na koupi nového čísla. Jak víme, žádný humoristický týdeník u nás nevychází, Rosenbaumovsko-Drábkovský Kulový blesk je občasník a oba humoristické měsíčníky, které jsou vždy na pultech jsou zaměřeny jinak: Trnky Brnky na méně vzdělanou chasu libující si spíš ve vulgaritě a prvoplánovém humoru, Sorry naopak na inteligenci, především studenty a mladší generaci. Pokud tedy jde o věk, Dikobraz se spíš vydá lovit mezi kupce Trnek Brnek než za čtenáři Sorry. Předpokládám (nemám čerstvá čísla), že Trnky Brnky mají stejný neb vyšší náklad než současný zavádějící náklad Dikobrazu (snad 55 000 výtisků), zatímco Sorry bude někde u poloviny. Z tohoto důvodu orientace více na sex a záchody (a la Trnky Brnky – Dik. str. 2 – Monika Tobischová: „*Vláda nám neuleví, ulevme si sami!*“) bude mít větší šanci než černý humor, který je vlastní spíš Sorry.

Jsou to odvážné prognózy vycházející z toho, že se prodá více než polovina nákladu prvního čísla a že vydavatel se nezalekne výsledku hned po dvou třech etapách závodu odstartovaného na velmi dlouhé trati.

Jak vypadá?

Na základě výchozí marketingové studie pak nový časopis volí odpovídající tvář i obsah časopisu a má-li ji stanovenou, hledá si co nejkvalitnější lidi, kteří mu zaručí, že pro takové čtenáře (kupce) budou zvolený typ humoristického čtrnáctideníku vytvářet. Zde narážíme na nedostatek informací: kdo a jak velký podíl má na vzhledu listu? Proč jeho grafická úprava vypadá jako když si děti na základní škole vyrábějí třídní časopis? V době typografických programů a softwaru, který dokáže úplně zázraky tu náhle vidíme grafickou práci jak z anno dazumal (navíc se ani nedají vyjmenovat všechny typografické zločiny – aspoň jeden za všechny: str. 11 vpravo nahoře začíná podivným titulkem „oběšený člověk!“). Tomu typografové říkají „parchant“ – není to totiž titulka, ale konec odstavce z vedlejší stránky...). Abych našel v nápadu impotentní grafice (záhadnou kaňku u ještě záhadnějšího Vodnáře na str. 6 za nápad nepovažuji – co tam proboha bude příště?) alespoň něco dobrého: hlavička časopisu jasně se hlásí k tradici. A pak pochvalu zaslouží použití pouze jediného typu grotesku - bezpatkového písma (byť v různých stupních a řezech). Grafik našťastí nesklouzl k pokušení vystřídat celou škálu fontů, co má v počítači...

Pryč od grafické popravě čísla a raději pryč i od slovního humoru – báseň ze str. 3 „Tak to v zemích českých chodí“ snad napsal Brouk Pytlík (Skoupý se k autorství, ač zde podepsán, nehlásí) do některého ze svých leporel pro předškolní věk: „*Směr ten zase má své hnutí - To už ale k smíchu nutí*“ Ale vážně – pánové Kristofori a Kučero, je tohle opravdu legrace? A pane Melišku: „*Moderátor Eduard Hrubeš byl nejstručnější: Neváhej a čti, řekl a uklouzl na banánové slupce.*“ To je tedy opravdu velká psina... Úvodník na str. 3 nám sděluje mj. že: „*Pamětníci vzpomínají a vyprávějí svým dětem o časopise plném humoru a satiry, který si i v těžkých dobách totality dovolil věci, které si žádný jiný plátek dovolit nemohl.*“ Ano, to je smutná pravda – týdeník vydávaný přímo ÚV KSČ si dovoloval příšerné věci a pamětníci to opravdu hned tak nezapomenou. Fuj! Proč není autor textu podepsán a nenastaví ke svému tvrzení svou tvář na fotografii, což je dnes v novinách považováno za základní slušnost?

Kdo do Dikobrazu kreslí?

Kreslených vtípů je v 1. čísle (počítal-li jsem dobře) 65, což není moc ani málo, ale tak právě akorát. Nejsou proto moc malé, což bývá na úkor jejich vyznění (i pochopení) a je to důležité. Velké místo je věnováno titulnímu vtípu, na kterém je namalován Dikobraz i mnohokrát osvědčený nepraktovský dívčí nahý zadek a to autorem, který má u publika zaručen standardní ohlas (asi jako Gott na obrazovce). Ale že by to byl vtíp k smíchu? To si nemyslím. Cennou poslední stranu zaplňuje „komiksík“ J. Filípka „Berany-berany duc“, jakýsi „soft Raul“ – redakce zřejmě cítí potřebu krotší aktuální politické satiry.

Autorů jsem napočítal třicet (z toho „oko bere“ - 21 členů ČUKu), takže lze usuzovat, že Dikobraz je i vizitkou naší úrovně (úrovně naší základny). Mezinárodní karikaturistická extratřída typu Barták, Renčín (z důvodů, které chápu) stejně jako Vyčítalovci (z důvodů, které tuším) i deníkoví glosátoři (Kemel, Jiránek) si vzali čas na rozmyšlenou, nicméně ani festivaově úspěšná jména jako Plotěná, Kovařík, Košťál nemohou již z podstaty svého humoru být

tahouny takto na širokou vrstvu orientovaného listu. A zástupci vyšší střední třídy jako Slejška, Kerles, Šrámek, Nos, Drastil, Dwořák se svou produkcí zřejmě těžko stačí „káru“ utáhnout. Prostě chci naznačit, že s malými výjimkami takto „nehvězdné“ osazení nedává velké vyhlídky na čtenáře, kteří by se kvůli jejich fórům rvali o čerstvé číslo. A kde je populární pivni čuňas Urban?

(VSUVKA: ač se autor recenze snaží sebevíc odclonit od své funkce místopředsedy ČUKU, a podepisuje toto hodnocení vysloveně za sebe, jde to ztuha. Když nyní uvedu, že se mi líbilo sotva deset vtipů a zbytek ne, nebudu je identifikovat, protože opravdu jde o osobní názor. Ale několik desetiletí aktivního sledování produkce v mnoha časopisech plus účinkování v řadě porot několika soutěží mi dává slušný přehled. V mém případě však i sám fakt, že neaspíruji na otištění vlastních příspěvků v D. mi snad dává trochu více svobody v úsudku než přímo zaangażovaným kreslířům.)

Z osob, které tu mají nejvíc obrázků: 5+1 Šrámek (jeden je z avízované nové knihy), 4 – Dwořák, Martenek, Slejška, Starý, 3 – Neprakta, NOS, Drastil, Svitalští, Bernard, 2 – Tobischová (2x WC-humor), Kerles, Farkas (Co je veselého na pumpaři, který topí posádku auta v benzínu? Proč mu to posádka dovolí? Kde u nás ještě je u pumpy k vidění pumpař? Jakým otvorem tam ten benzin teče? A proč je ten pán vlastně nemá rád? – nějak tu chybí základní pochopení toho, jak se vymýšlí vtip), Hejzlar, Bubla, Kratochvíl, Rumlar, Plotěná, Filípek... ostatní po jednom exempláři. Nemíním je známkovat, ale ať si každý sáhne do svědomí, kolik z těch svých vtipů už viděl někde někdy otištěných (i od jiných autorů). I Kobrova „fuseklíka“ už jsem kdesi zahlídl. Já vím, řeknete – to je přece věc redakce, aby staré známé vtipy poznala a vrátila...

O čem jsou vtipy?

Rozdělení vtipů na stránky má možná nějakou hlubokou logiku, nechce se mi věřit, že to redakce po dvoustranách jen tak rozházela vidlemi. Ale až na stránku s nápisem Černý humor (v Dikobrazu si zřejmě myslí, že černý humor je, když žena zboří barák vibrátorem a nebo když si věžeň nese do cely sochu svobody?) a dvoustranu (s Vodnářem?) s fóry se sněhuláky (proč tam ale je ten horký letní den u benzinové pumpy?) jsem žádný smysluplný řád nenašel. Na dvoustraně zřejmě sexuální se Šrámkovou faxovanou kundou a Farkasovými vibrátory se plete Rumlarův (staříčkový) vtip s operací a házením kosti psovi. Proč? Zbylo tam místo? Je to záplata? Je v kosti ukryt umělý pyj? Udělal to bezradný grafik?

Už mne to vlastně přestává bavit, sepisovat tolik amatérských chyb, které člověk vidí na každé stránce. Takže končím. Ale ještě na závěr lahůdka: Dva vtipy se sněhulákem, který má mrkev zaraženu ne mezi očima ale na dolní kouli. První, který by se opravdu obešel beze slov (str. 4) je od Kovaříka (je doplněn textem: *Přistižen! !!!*) a ten samý od Rumlara (str. 9) s textem pro úplné idioty: „*Ta mrkev, milý chlapče, měla přece prapůvodně představovat nos, není-liž pravda? Inu toť, budiž po tvém, tohle jest nejspíš přeciž jen důležitější pro život orgán! Nebo se mýlím, oni kujón? Ha ha?!*“ (možná, že to necitují úplně přesně, ale zaručeně výstižně). Pokud jde o slibovanou satiru a politiku, v kreslených vtipcích ji prakticky nevidím, ani nějaké aktuální společenské téma tu není. Portrétní karikaturu Dikobraz nemá (jen zmíněný Filípek).

Pokud vydavatel vydrží a Dikobraz bude vycházet, bylo by možná dobré, kdyby mu někdo ukázal poslední komundírovské Dikobrazy ze Studia Dobré Nálady, prvé číslo Skoupého Aprílu a nulté číslo Bublo-Kobrova Cik-Caku. Aby viděl, že lze humoristický časopis dělat s hlavou a patou. Byla by hrozná škoda tento jediný zřejmě slibnější pokus o legrační časopis, který si naše země a její prostý lid zaslouží a hlavně jenž si členové České unie karikaturistů až tam úplně Nahoře vymodlili, hned z počátku zatížit tolika dědičnými hříchy. Jako by nestačil už ten zprofanovaný název!

Jak píše Fero Fenič o Febiofestu. Jednomu divákovi se před pár lety omlouval za nějaký nedostatek: „*Jsme jen takový amatérský přátelský festival*“. A on mu odpověděl: „*Bud to dělejte pořádně, nebo vůbec*.“ Fenič: „*Došlo mi, že měl pravdu*.“ **Ivan Hanousek**

V tomtéž čísle prastarého GEKU jsme ještě našli reakci známého autora textů Pavla Landy. Reaguje na Hanouskovu Velkou recenzi.

DIKOBRAZ JAKO SELFPROMOTION

Viděl jsem 1. číslo zmrtvýchvstaného Dikobrazu. Četl jsem páně Hanouskovu Velkou recenzi. Bohužel, musím s autorem recenze souhlasit. Takže připojuji pouze dvě poznámky.

Ke spolupráci s Dikobrazem jsem byl písemně vyzván panem Zdeňkem Jírotkou, takže si každý umí představit, jak je to dávno. Uvádím to zde pouze z jednoho jediného důvodu. Usednout dnes po Jírotkovi na jeho židli, navíc zbavené všech příkazů, pokynů a zákazů vydavatele (ÚV KSČ), usednout na tuhle židli bez zábran, ale též bez zatajení dechu, vyžaduje velmi, velmi vysoké sebehodnocení. Takového člověka vlastně svým způsobem obdivuji.

Poznámka druhá. Hned jedno z úvodních ustanovení platného Obchodního zákoníku praví, že podniká se za účelem dosažení zisku. Na tom není pranic nemravného. Právní předpis ale dál nestanoví, že se má podnikat tak, aby touha po zisku nečouhala z předmětu podnikání jak sláma z bot. Obávám se, že přímočará touha jednoduše a rychle přinést zisk (honoráře) autorům textů a kreseb ze znovuzkříšeného Dikobrazu právě takhle čouhá.

Dokonce bez uzardění. Nikde není vidět koncepce, neřku-li promyšlená koncepce, atd., atd., ne, nic takového, jen ať to už honem konečně vyjde, ať už budeme kasírovat! Z peněz ohloupené veřejnosti, která přec alespoň na chvíli vsadí na loňské sněhy. Takto na mne 1. číslo zapůsobilo.

A tak se mi znovuzkříšený Dikobraz musí jevit pouze a jenom jako selfpromotion lidí, kteří na jeho stránky přispěli. Nejspíš to tak nezamýšleli. Výsledek a výsledný dojem proto padá spíš na vrub autorům projektu (projektu?) a jeho režisérům, dle mého mínění značně cynickým.

Škoda.

Tento svůj názor svěžuji panu Hanouskovi, nikoli novinám nebo internetovým novinám, protože nechci nikomu a ničemu ubližovat, humoristickému časopisu už vůbec ne.

Pan Hanousek bude tak laskav a s mým textem naloží dle vlastního uvážení.

Pavel Landa

(Autor souhlasil s otištěním v interních ZPRÁVÁCH do GEKu 01-04ČUKu)

A dnes? Nic se nezměnilo; Tapír je toho čerstvým důkazem

Z Večerníku Praha (21. ledna 2004/str 2):

DIKOBRAZ VSTAL Z MRTVÝCH!

Praha – Po více než deseti letech se skupina humoristů snaží oživit hibernovaný časopis Dikobraz.

Už v pátek najdete ve své trafice první číslo obnoveného Dikobrazu s kresbou Jiřího Wintera-Nep Prakty na titulu. Stejně jako on se v časopise objeví známí humoristé a kreslíři z dob nedávno minulých – Jiří Šrámek, Jiří Melíšek, Josef Fousek, Miroslav Slejška, Jaroslav Kerles, Jan Vodňanský a mnozí další. Pravidelnou rubriku Kameňák tu bude mít například režisér Zdeněk Troška. A jak prohlásil malíř Jan Kristofori – „*nepůjde jen o komunální humor, ale chceme se strefovat i do zbedněných politiků.*“

Skutečnou bombou ale při včerejší prezentaci časopisu bylo oznámení Miloslava Švandrlíka, že jeho dlouholetý partner Jiří Winter-Nep Prakta se před pár dny oženil s 41letou zdravotní sestrou. Jeho rozhodnutí všichni přítomní schválili. (zp)

NA WEBU 20. 1. V 19:05 H / VE ZPRÁVÁCH TEĎ:

PRAHA - Přáním vydavatele Star Production bylo udržet typický ráz Dikobrazu, jeho zástupkyně Jaroslava Vlčková na úterní tiskové konferenci uvedla: "Nechtěli jsme jít do hrubého humoru."

"Tento Dikobraz chce navázat na nejlepší doby časopisu, kdy v 60. letech naši kreslíři vyhrávali zahraniční soutěže," řekl humorista Josef Kobra Kučera. Mezi přispěvateli se proto objeví řada jmen známých z minulosti, jako je Miroslav Slejška, Jaroslav Kerles nebo Marie Plotěná. Jiránek a Renčín však zmiňování mezi autory nejsou, někteří z oslovených prý neprojeví zájem a zatím vyčkávají, byť Jiří Melíšek tvrdil: "Když jsem oslovoval lidi, zda chtějí dělat pro Dikobraz, všichni říkali bez jakéhokoli zaváhání ano."

Od klasického Dikobrazu se má současná podoba lišit v jediném, řekl Jan Kristofori: "Chtěli bychom komunální humor vyměnit za politickou satiru a strefovat se do zbedněných politiků." Že byl časopis spjat s režimem většina odmítala, přestože jim byla připomenuta kniha Československé dějiny očima Dikobrazu. Vlčková uvedla, že se o ní doslechla před dvěma dny a musí si jí půjčit. Bývalí redaktori časopis bránili, neboť podle nich poskytoval příležitost uplatnit se i pronásledovaným lidem a ve své rubrice *Na ostny* režim i kritizoval. Rubriku Pavel Kohout prý tehdy uhájil odkazem na sovětský humoristický časopis Krokodýl. První číslo vyjde v pětapadesátitisícovém nákladu, představeno bude ve čtvrtek odpoledne v pražském Tescu na Národním třídě od 14 do 19 hodin. Vydavatel počítá s tím, že nějakou dobu bude titul ztrátový.

Horizont

Humor, nebo nenávistný úšklebek?

Obnovený Dikobraz chce navazovat na „to nejlepší z historie“ časopisu. Není téměř na co

Českoslovenští občané si mohli 25. července 1945 zakoupit první číslo nového časopisu, který se jmenoval Dikobraz. V tiráži stálo, že jde o „satirický týdeník“ a jako vydavatel byly uvedeny „tiskařské, nakladatelské a knihkupčské podniky Práce“, které patřily tehdejší Ústřední radě odborů.

Lidé, unavení a vyčerpaní nedávnou skončenou válkou, tehdy takový časopis nepochybně potřebovali. Ve válečné době, kdy se svět měl budovat od základů znovu, jim chtěl odlehčit pohled na skutečnost, laskavý úsměv, stejně jako uvolňující smích. Avšak Dikobraz - mimochodem jediný humoristický a satirický časopis, který tehdy směl vycházet - se od začátku jevil spíše jako nástroj politické agitace a propagandy.

Naznačovalo to už složení redakční rady, jejíž členové dávali nepokrytě najevo své levicové smýšlení. To se samozřejmě promítalo do jejich příspěvků a do charakteru celého listu. Přestože Dikobraz oficiálně vystupoval jako list nadstraničský a nepolitický, bylo velmi brzy každému jasno, že nový časopis podporuje politiku KSČ. Dělo se tak po celé období 1945 - 1948, tu více, tu méně skrytě. A ve dnech vládní krize v únoru 1948, která přerostla v komunistický převrat, odhodil Dikobraz převážku úplně a snahu KSČ o převzetí nekontrolovatelné moci podpořil.

Nejsmutnější kapitola

Dikobraz ovšem šel dobře na odbyt, čtenáře lákala i zvukná jména malířů a ilustrátorů, kteří s ním spolupracovali: Ondřej Sekora, Vlastimil Rada, Otakar Mrkvička a mnozí další - například i Kamil Lhoták. Někteří, jako třeba právě Lhoták, po krátké době od spolupráce odstoupili, přicházeli však jimi, tím více, čím jasněji se jevílo, že Dikobraz je hlasnou troubou nového režimu a že spolupráce s ním má být pomoci ke slavné kariéře.

Když se komunisté chopili nekontrolovatelné moci ve státě, začala

„Jen si nechte ty černé brýle...!“ (kresba Jiřího Žentela k 25. výročí osvobození republiky, Dikobraz 19/1970)

nejsmutnější kapitola v životě Dikobrazu: bezvýhradně podporoval KSČ; jinak to ostatně ani nebylo možné. Nevybíravým způsobem útočil na bližší nespécifikovanou „reakci“ a velmi adresně na katolickou církev, Sokol, poražené demokratické strany, na USA, zanedlouho dokonce i na komunistickou Jugoslávii, jejího vůdce maršála Tita a vůbec na všechny, kdo nesouhlasili s ideologií stalinického stříhu a politikou Moskvy.

Nejodpornější výlevy lze na jeho stránkách nalézt počátkem 50. let v souvislosti s obětmi politických procesů. Katoličtí kněží, Milada Horáková, Rudolf Slánský a další byli pro autory Dikobrazu krysy, hyeny,

chobotnice a klubko zmijí. Průběh procesů i rozsudky smrti, které nakonec padly, líčil Dikobraz jako obrovský úspěch pracujícího lidu a porážku válečných štvárců na Západě. Ani tato nesnášenlivost ovšem nezabránila, aby se zájem komunistické tajné policie neobrátil i proti Dikobrazu: na podzim 1950 proběhla v redakci čistka, většina jejích členů musela odejít a jeden byl dokonce zatčen.

V čele časopisu pak stanul nadaný a (všeho) schopný Pavel Kohout, který svým citům dal průchod zejména v souvislosti se Stalinovým úmrtím: „Ne, nepadne svět do rozvalů, přes bolest, kterou prožívám. Je v našich srdcích mrvy Stalinů silnější, než byl

za živa!“ Když o pár dní později zemřel Gottwald, přispěchal Kohout znovu, aby se o svou bolest, již měl plné srdce, podělil v básni Píseň o setkání: „Sešli se - jak scházejí se bratři nebo jako otec se synem, křepí k sobě nerozlučně patří - / soudruh Gottwald se soudruhem Stalinem...“

Tradice? Spíš výjimka

Teprve v polovině 60. let, kdy v Československu začalo docházet k pokusům o ekonomickou reformu a k pozvolnému politickému uvolňování, začal i Dikobraz psát trochu jinak. Na jeho stránkách se už neobjevovaly jen politické kresby a říkánky či vtipy „aktuálně“ kritizující nedostatky so-

cialistické společnosti, ale také humor vycházející z každodenního života lidí, humor, kterému se bytí možno skutečně upřímně zasmát. To ovšem souviselo s novou obměnou redakce a s nástupem nové generace redaktorů a kreslířů, k nimž patřili Vladimír Renčín, Vladimír Jiránek, Jar Vychítal a mnozí další.

Politický a ekonomický vývoj v Československu vyústil do pokusu o komplexní reformu společnosti v letech 1968 a 1969. Dikobraz se po krátkém váhání postavil na stranu těch, kdo volali po zásadních změnách, po demokratizaci režimu a po socialismu „s lidskou tváří“. Tlaku novodobých stalinistů s Gustávem Husákem v čele se redakce Dikobrazu pokoušela bránit ještě skoro po celý rok 1969.

Dovolává-li se tedy dnes někde Dikobrazu jako nositele „nejlepší tradice českého humoru“, pak může mít na mysli pouze toto krátké období několika měsíců koncem 60. let. Protože to, co následovalo potom vlastně až do konce roku 1990, bylo obdobím odporne beztvorosti, v níž se Dikobraz stal dokonalým produktem dvacetileté „normalizace“, jež tak dokázala lámat páteř českému národu, ale také nástrojem, který k upevnění tohoto nemravného režimu opět ze všech sil přispíval.

Když 14. března 1990 vyšlo poslední číslo Dikobrazu, nikdo jeho zániku zvlášť nelitoval. Po listopadu '89 se časopis sice snažil získat čtenáře změnou politických postojů, ale byl svou činností v předchozích desetiletích tak zkompromitován, že mu mohl sotva kdo uvěřit. Pokusy vydávat „nový“ Dikobraz pak v 90. letech brzo ztroskotaly.

Jiří Pernes
historik

Jiří Pernes se věnoval probírce Dikobrazů a shrnul to v díle „Dějiny Československa očima Dikobrazu“. Celá práce o Dikobrazu končí takto: „14. března 1990 vyšlo jeho jedenácté, poslední číslo. Potichu, nenápadně, aniž nad ním někdo prolil nejmenší slzu.“ Tentyž autor otiskl teno text (viz výše!) 23. 1. 2004 v Lidových novinách. A vybraná ilustrace? Kdo jiný než kolaborující Jiří Žentel!

JAKÝ BUDE NOVÝ DIKOBRAZ?

Ptá se týdeník *Knižní novinky* ve svém 3. čísle na str. 27. A text vážně stojí za přečtení! „Ještě dříve, než nám vydavatelé a redakční rada stačili sdělit, jak bude nový Dikobraz vypadat, už se ozval historik Jiří Pernes, že je to nesmysl a plácnutí do vody. Podle jeho mínění není na co navazovat – a přece právě v Dikobrazu vyrostli výborní humoristé a kreslíři jako je Jiránek, Renčín, Pálka, Barták, Vychítal a mnozí další. Je ovšem otázka, jestli budou chtít právě oni zdůrazňovat svou minulost. Pochybovat o tom, zda humoristický časopis potřebujeme, je zbytečné. Možná kdyby byl existoval dál po roce 1989, včas by upozornil na mnohé tunelování i jiné politické přehmaty, nebo by si z toho všeho aspoň vystřelil. A teď několik faktů – Dikobraz bude vycházet jednou za čtrnáct dní ve čtvrtek (první číslo vyšlo 22. ledna 2004) v nákladu 55 000 výtisků, má 16 stran a stojí 17,50 Kč. Takže do roka a do dne uvidíme, jaký bude mít úspěch!“ (ny)

Poznámka: Abonent e-Geku ví, že přetiskujeme veškeré informace z médií v nezkrácené podobě a obvykle bez poznámek. V tomto případě si však dovoluji připojit pár slov:

- **Pernes:** „že je to nesmysl a plácnutí do vody“. Jak si lze ověřit (jeho článek jsme otiskli – Zprávy 04-11) nic takového do LN nenapsal – takže **Knižní novinky lžou.**
- Že by „v Dikobrazu vyrostli“ výborní kreslíři Jiránek a Barták rozhodně není správná formulace; víme přece, že vyrostli v úplně jiných novinách a časopisech a Dikobraz **je jen v krátkých obdobích a na omezeném prostoru trpěl** – to ovšem mohou nejlépe potvrdit či vyvrátit sami autoři.
- Dikobraz nejenže po roce 1989 dál dost dlouho existoval a to v podobě několika mutantů – ale také „upozorňoval“ a také si „vystřeloval“. A - přesto anebo proto - **v poslední fázi zanikl: především na nezájem čtenářů.**
- **Pochybovat** o tom, zda „humoristický časopis potřebujeme“, **je opravdu zbytečné.** Zcela! Otázkou je, zda jej potřebuje i někdo jiný než my jako autoři a značka (ny). A **zda čtenáři touží kupovat právě Dikobraz** v jeho současné „nevalné“ podobě: **bez Jiráňka, Renčína, Pálky, Bartáka a Vyčítala** – mám-li jen kopírovat jmenovačku.

Tak to vidíte, opravy nesmyslů zabírají více místa než nesmysly samé. Čtyři věty a všechny špatně - to je ale dneska doba! (ih)

Toto byl výběr materiálů ze ZPRÁV ČUKu 9/03-16/03 a 1/04 – 16/04, určený pro odběratele tištěného GEKu tedy neemailizovanému členstvu, plus těm členům, kteří si nepřáli Zprávy ČUKu posílat).

Dalšími výstřížky z archívu e-GAGu jsme teď mohli dostupné reakce z tisku doplnit:

Dodýchal Polylegran i Krokodýl. Český humoristický list se probral do internetového věku – jak s tím naloží?

Karikatura zůstala, starý dobrý Dikobraz se vrátil

Tak už je tu zpátky Dikobraz – v lednu se rozhodli tento někdejší satirický a humoristický týdeník po téměř desetileté přestávce vzkřísit formou čtrnáctideníku šéfredaktor Jiří Šrámek a redaktor Jiří Melíšek spolu s dalšími členy redakční rady, kreslíři a humoristy – Josefem Kobrou Kučerou, Jiřím Winterem Nepraktou, Miloslavem Švandrlíkem, Josefem Fouskem, Miroslavem Slejškou, Jaroslavem Kerlesem, Janem Pacákem či Janem Vodňanským.

Aby se snad budoucí čtenáři příliš nevyděsili, že vstává z popela ten poněkud profláknutý plátek, jehož hlavním vzorem povinně býval moskevský satirický týdeník vydávaný ÚV KSS Krokodýl, už při setkání s novináři bylo řečeno, že se chce navazovat hlavně na tradici 60. let, „nejkrásnější doby pro náš kreslený humor“, jak říká Josef Kobra Kučera, místopředseda České unie karikaturistů a zároveň jeden z těch, kteří vydrželi už přes tři desetiletí let pořádat pod názvem Salon kresleného humoru autorské i společné výstavy z domácí i zahraniční tvorby. Salonů už proběhlo víc než tři sta.

Od křížovek k satíře

Vydavatelem nového Dikobrazu je umělecká agentura, nakladatelství a vydavatelství Star Production (vydává už další tři tituly – společenský magazín Kavárna Pohoda, týdeník Telekřížovky a měsíčník GameTech). Dikobraz má 16 stran a kromě humorně břitkých pohledů na politic-

kou scénu a kreslených vtípů chce pravidelně uvádět i povídky a fejetony. V roce Charty stál Dikobraz dvě koruny, dnes je to 17.50. I humor podražil.

V zajímavé, na pěkném papíru tištěné, avšak běžnému občanu nedostupné **Revue Polygrafie** se v březnovém čísle roku 2004 objevil rozsáhlý materiál **Renaty Roubíčkové** s titulkem avizujícím, že „starý dobrý Dikobraz se vrátil“ (**viz vedle!**)

Ovšem oživení Dikobrazu bylo jen zámkou k rekapitulaci dějin české satirické kresby počínaje novověkem, pak dílem Bidla, Pelce a přes Lidáka a Polylegran došla autorka až k České unii karikaturistů v čele s Bartákem a končila festivaly v Písku a Hradci Králové a Salony kresleného humoru.

Ale **Lidové noviny** neskončily s tématem vzkříšení Dikobrazu článkem historika Pernese, který vyšel 23. ledna 2004. Ve stejné rubrice *Horizont* se po týdnu, tedy 30. ledna 2004, objevil další komentář nazvaný **“Good bye, Dikouši!”** v němž vydávání českého satirického týdeníku autor zasazuje do historie politické karikatury inspirované, či spíš nám vnucené, sovětským Krokodilem v čele s vzorem zn. *Kukryniksy*. V tom vynikali nepříliš početní bezpáteřníci v čele se slezským **Jaroslavem Popem**, který se už nemohl ospravedlnovat tím, že myšlenice **“SSSR náš vzor”** prostě věří. **Publikoval totiž v období sovětské okupace** a po svědectví o hladových věznicích budujících v lágrech spravedlivý svět socialismu se smrtí na jazyku.

Horizont

Good bye, Dikouši!

Divná doba: za jeden protichartistický vtíp mohlo být pět „normálních“

U příležitosti nostalgického vzdychání po tradicích Dikobrazu se nabízí otázka: Jak to vůbec bylo s politickou karikaturou u nás? Protože v tom nemá moc jasno ani nový vydavatel a redakce nového čtrnáctidenku, toužící po politické kritice, je zřejmě nutno přistoupit k nižšímu stupni nestrannického vzdělávání.

Historie naší politické karikatury se neliší od vývoje ve světě. Velké oblíbené se těšila za Rakouska, vedlo se jí za předválečné Československé republiky i těsně po válce. Po únoru se z ní však stala surová a málo vtipná zbraň komunistické diktatury.

Vznik klasické karikatury v osmáctém století vyvrcholil ve století devatenáctém (Daumier, Zille, W. Busch, G. Doré /Ménagerie/, Grandville, Schroeder) ve Francii v časopise La Caricature (od 1830), v Anglii Punch (od 1841) a v Německu Fliegende Blätter (od 1844) a Simplicissimus (od 1896) – objekty byly revoluce, Napoleon, Bismarck apod. Ve dvacátém století tematicky převládala karikatura protiválečná, protikapitalistická.

V devatenáctém století se na českém území zrodil Paleček (1844) a průkopníky, prvými pozoruhodnějšími zjevy, byli Friese a Garies. Po revolučním roce 1848 se objevují v karikatuře i umělci jako Pinkas, Karel Havlíček Borovský začíná vydávat přílohu Národních novin, později Arbesova Šotka, pak Moser Brejle, kam kreslil karikatury Karel Purkyně.

Další humoristická periodika slula Rachejtěle a Diblík – sem přispívali i Mánesové. Přišla i doba Mikoláše Alše, ten kreslil (podle svého vzoru Busche) hlavně pro Švandu dudáka (vycházel od r. 1882) Ignáta Hermannna, leč politickým tématům se vyhýbal. Vilimkovy Humory čili Humoristické listy vycházející od roku 1858 vydržely nejdéle. Ilustrovali tu hlavně Marold, Kolár a Krejčík.

Smutné dvacáté století

Dvacáté století u nás předznamenal slova malíře a kritika Miloše Jiránka ve Volných směrech (1900) o díle mnichovského Th. Heina „Snad nikdy jindy by nebyla možná tak krvavě skeptická, těžkomyslná satira. Ptám se, je ten člověk cynik nebo filosof, bolí ho také anebo chce jen nenávisně pozorovat?“ V témže čísle ještě jednodušeji

konstatuje G. Jaroš: „Není české karikatury.“

Později v tomto století však bylo ještě hůř, i když doba nebyla chudá na autory i události: přišly dvě války, samostatný stát, tři změny režimů.

Byla to doba Gellnera, Brunnera, Lady, Kratochvíla, Vl. Rady, J. Čapka a také jeptičích časopisů: Šibeniček (1904), Nebojsy, Vycházela dvojice soupeřících časopisů Karikatury (národní socialisté) a Kopřivy (sociální demokraté). Na druhé straně existoval i u nás neobvyklý bulvární list Šejdrem.

První výstavou karikatur u nás byla zřejmě expozice Kreslíři ze Šibeniček v roce 1920 v Hollaru. Výjimečným zjevem byl Hugo Boettinger, známý jako dr. Desiderius (zemřel 1934) s knihami, jako jsou Lidé a lidičky.

Nejprve poetické, nápadité (studentsko-trampeké) tematické se věnovali v Trnu (1924 – 1932) Antonín Pelc a František Bidlo. Po slavné mezinárodní výstavě karikatury v Máněsu roku 1934 se oba zabývali stále silněji protifašistickými náměty. Zatímco Bidlo nepřežil válku, Pelc spolu s Hoffmeisterem, Sekorou a Josefem Novákem stáli u zrodu poválečné karikatury a také u poúnorových změn v roce 1948, kdy se více či méně ochotně dali do služeb stalinsko-gottwaldovského režimu.

Krvavý pes a strýček Sam

Podle sovětského příkladu byl pro Dikobraz hlavním vzorem moskevský satirický týdeník (vydáváný ÚV KSSS) Krokodýl, a tím pádem pro české karikaturisty jejich hlavní kreslíři – čtyřhlavá hydra Kukryniksy. Stylem i obsahem se mu měli podobat. Staří bardí ještě odolávali alespoň formálně, mladší se už ale (hlavně pokud šlo o obsah) vzorem řídili.

Autoři Dikobrazu a Rudého práva, v Práci pak Ota Štembera, zalidňovali stránky vyzáblymi strýčky Samy (ve fraku a v cylindru s americkou státní vlajkou), symboly nepřítelů byly americké dolary, děla válečných lodí, atomový hříb, mláčení černochů. Výraz Wall Street se stal sprostším než prdel a Only for white nejčastějším textem v obrázcích.

Karikaturisty nadužívanou „Co-ca-Colu“ považoval tehdejší občan ČSR za něco mezi jedovatým absintem a tekutým kokainem. Jen na

Pro Dikobraz byl hlavním vzorem moskevský satirický týdeník (vydáváný ÚV KSSS) Krokodýl

krátkou chvíli vystřídal zlé Američany (Trumana, Hoovera, McCarthyho, Nixona) a zlé Němce (Adenauera) či Francouze (de Gaulle) také jugoslávský prezident – „krvavý pes“ Tito.

Pokud jde o domácí scénu, ta se zaměřovala na milionáře, emigranty, smelinaře, kulaky, sabotéry a absentéry, později na příživníky, nepoctivé femeslníky resp. prodáváče a čišníky.

V šedesátých letech se (viz kniha Karikatura bojující) zaměřili kreslíři víc na boj proti válce a za mír (holubičky, atomové pumy, rakety, helmy, plynové masky).

Ovšem po roce 1968 už bylo stále obtížnější z nich vypáčit cokoliv smysluplného – proto se často dostala ke slovu metoda cukru a biče: když nám nakreslíš jeden protichartistický vtíp, otiskneme ti pět normálních (jinak si ale taky nemusíš v Dikobrazu škrtnout!). Z politické karikatury, kterou pěstoval nejvíce Jaroslav Pop, dvouhlavá hydra Ba-

Pe a Jiří Žentel, se stala spíš trapná záležitost.

Vedle „oficiálních“ karikaturistů v Dikobrazu pod kontrolou ÚV KSČ vzniklo volné sdružení Polylegran při Mladém světě pod kontrolou ÚV ČSM. Přestože se někteří jeho členové vyskytovali „na obou stranách barikády“, hrál Polylegran v karikatuře obdobnou roli jako nová vlna v českém filmu. Jedním důstojným nástupcem původní bidlovsko-pelcovské výtvarné tradice politické karikatury byl během 60. - 70. let Miroslav Lidák (Hadák) – ale jen asi dva roky mohl publikovat svobodně.

Po listopadu '89 se na politickou tematiku vrhla řada do té doby „pouhých“ cartoonistů a na příkladu Vladimíra Jiránka a Miroslava Kemela pak je možné demonstrovat, že hybrid kresleného vtípu a portrétní politické karikatury je možný, aniž by autor musel násilně měnit svůj styl. **Ivan Hanousek**
teoretik výtvarného humoru

Tato příloha vychází k 1. číslu GAGu ročníku 2022, kde je o pokusech znovuvydávání Dikobrazu dvoustrana. Vznikání a zanikání „nových Dikobrazů“ je stále diskutováno. Bylo by nám líto, kdyby tyto materiály pro svůj větší rozměr měly nadále ležet v archívech a tak jim dáváme možnost ve formátu přílohy, která je rozesílána spolu s březnovým GAGem - JARO.

V Praze 15. 3. 2022